

Т. Б. Токарський

кандидат економічних наук, докторант Національного інституту стратегічних досліджень,
Київ, Україна, taras.tokarski@gmail.com

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА: БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті проаналізовано загальні засади фінансового забезпечення соціального страхування у Республіці Польща крізь призму економічної безпеки держави, віднайдено прогресивні та дієві підходи до реформування досліджуваної сфери, запропоновано найефективніші моделі до апробації на території України в контексті європейської інтеграції. Розкрито особливості функціонування Фонду соціального страхування Республіки Польща, проаналізовано його структуру, надходження, видатки та особливості щорічних змін, які вносяться державою. Приділено значну увагу пенсійній реформі та запропоновано запровадження пенсійної системи на кшталт польської, яка в майбутньому дасть змогу забезпечити тривірневий розподіл навантаження та диференціацію ризиків. З'ясовано, що ефективна економічна безпека досягається шляхом належного використання ресурсів для запобігання загрозам і забезпечення стабільного функціонування економічної системи.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансова безпека, економічна безпека, пенсійний фонд, страхові внески, Республіка Польща, європейська інтеграція.

Табл. 1. **Літ.** 22.

Taras Tokarskyi

Ph. D. (Economics), National Institute for Strategic Studies,
Kyiv, Ukraine, taras.tokarski@gmail.com

FINANCIAL PROVISION OF POLAND'S SOCIAL INSURANCE: SECURITY ASPECT

Abstract. The article analyzes the general principles of financial security of social insurance in the Republic of Poland under the prism of economic security of the state. Attention is paid to social priorities, which are indicators of democratization of the country, the need to develop a deep understanding of the social system as its driving force. Design models of financial provision of social insurance civilized Western world can be a way to build a European state, which formed the basis of insurance in Ukraine. Using projected national capacity to change the social insurance system in Ukraine does not always find confirmation of its effectiveness. Therefore, in practice, is a valuable experience for us close mentality of countries, including the practice of social insurance in Poland. Provided formed their own development potential of the social priorities of stimulating the experience of others to accelerate the European integration processes, promote the establishment of friendly relations with foreign partners. Stress on the analysis of the system of financing social security in Polish Republic interesting that detailed income and expenditure for payments that are financed by the Fund, that it comes to payments from the pension fund of fund disease and to fund accidents and family benefits payments health care and unemployment benefits. Separately, there are benefits from social insurance for farmers. Noted that the basis for social insurance in the Republic of Poland rests justice as a fundamental component of all democratic processes: interest rates for contributions for social and pension insurance are the same for all insured.

© Токарський Т. Б., 2021

Keywords: financial security, economic security, pension fund, insurance premiums, Republic of Poland, European integration.

JEL classification: I38, J26.

Т. Б. Токарский

кандидат економічних наук, докторант Національного інституту стратегічних досліджень,
Київ, Україна, taras.tokarski@gmail.com

ФИНАНСОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ ПОЛЬША: АСПЕКТ БЕЗОПАСНОСТИ

Аннотация. В статье проанализированы общие принципы финансового обеспечения социального страхования в Республике Польша сквозь призму экономической безопасности государства, найдены прогрессивные и действенные подходы к реформированию исследуемой сферы, предложены самые эффективные модели к апробации на территории Украины в контексте европейской интеграции. Раскрыты особенности функционирования Фонда социального страхования Республики Польша, проанализированы его структура, поступления, расходы и особенности ежегодных изменений, вносящихся государством. Уделено значительное внимание пенсионной реформе и предложено введение пенсионной системы по образцу польской, которая в будущем позволит обеспечить трехуровневое распределение нагрузки и дифференциацию рисков. Выяснено, что эффективная экономическая безопасность достигается путем надлежащего использования ресурсов для предотвращения угроз и обеспечения стабильного функционирования экономической системы.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, финансовая безопасность, экономическая безопасность, пенсионный фонд, страховые взносы, Республика Польша, европейская интеграция.

Трансформаційні та євроінтеграційні процеси в Україні, викликані ґрунтовними економічними змінами та конвергенцією правової системи, безпосередньо впливають на соціальну сферу й суспільство загалом. Реформування соціальної політики нашої держави відбувається повільними темпами та не забезпечує остаточного викорінення диференціації населення, підвищення рівня життя та соціальної захищеності. Поступова інтеграція до європейських структур зумовлює потребу в дослідженні відповідних заasad, апробованих у країнах Євросоюзу, з метою їх подальшого впровадження. Варто наголосити, що динаміка та особливості коригування економічної системи безпосередньо позначаються на ефективності функціонування сфери соціального страхування [1, с. 118]. Відтак, у контексті процесів реформування дедалі більшої актуальності набуває докорінна перебудова системи соціального захисту населення, зокрема удосконалення її фінансової складової.

Вектор наближення до повноправного членства у Європейському Союзі вимагає аналізу зарубіжної практики у сфері фінансового забезпечення соціального страхування, тому об'єктом дослідження доцільно обрати досвід Республіки Польща як найбільш вдалий взірець реформування внутрішнього устрою держави. Вибір цієї країни обумовлено низкою чинників, серед яких спільність історичної спадщини, географічна близькість кордонів, стратегічний характер відносин України і Польщі, схожість правових систем.

Аналіз праць та поглядів економістів, соціологів, правників дає змогу говорити про те, що в нашій країні формується тенденція до розвитку і гармонізації вітчизняної соціальної політики з нормами та принципами ЄС. При цьому потрібно враховувати міжнародний досвід. Соціальне страхування є невід'ємною частиною політики держави в соціальній сфері та однією з передумов забезпечення соціальної справедливості в суспільстві [2, с. 105]. Соціальні пріоритети держав є індикаторами розуміння соціальної системи як її рушійної сили. Пізнавальний підхід до вивчення соціального страхування добре структурований і відомий [3, с. 54], однак потребує детальнішого вивчення в умовах глобалізації й інтенсифікації трансформаційних процесів соціуму. Результати інтеграції Республіки Польща до Співтовариства свідчать, що досліджувана країна досягла значних успіхів на шляху конвергенції правової та економічної систем країни [4, с. 256], які, у свою чергу, забезпечили ефективне фінансування системи соціального страхування держави.

Питанням соціального захисту, у т. ч. соціального страхування, світова спільнота постійно приділяє пильну увагу. Сьогодні соціальні пріоритети у складних кризових умовах постають як найактуальніші об'єкти наукових досліджень.

Незважаючи на увагу вчених до різноаспектних і багатовекторних соціальних проблем, національна система соціального забезпечення в Україні на рівні сучасного аналізу є недостатньо дослідженою. Відтак, логіка наукового пошуку вимагає віднайдення найбільш оптимальної моделі соціальних пріоритетів, яка вже отримала ефективне впровадження у глобалізованому суспільстві, з метою її апробації на теренах нашої держави. Варто зазначити, що під час запровадження реформ у досліджуваній сфері в Україні досвід Республіки Польща не вивчався, оскільки основи фінансового забезпечення соціального страхування в ній розбудовано недавно.

Мета статті полягає в аналізі загальних засад фінансового забезпечення соціального страхування у Республіці Польща, розробленні прогресивних та ефективних підходів до реформування досліджуваної сфери, а також наукових рекомендацій до їх апробації на території України.

Перш ніж перейти до безпосереднього розв'язання поставлених завдань, необхідно визначитися зі змістом категорії “фінансове забезпечення”, яка застосовується на всіх рівнях економічної системи. Більшість учених розглядають її як складову фінансового механізму [5, с. 11]. Вважаємо за доцільне підтримати цю точку зору та підкреслити, що безпосередньо механізм фінансового забезпечення полягає в сукупності відносин, які виникають із приводу пошуку, залучення й ефективного використання фінансових ресурсів та організаційно-управлінських принципів, методів і форм їхнього впливу на соціально-економічну життєдіяльність територіальних одиниць та господарських суб'єктів [6, с. 38].

Стосовно дефініції поняття “соціальне страхування”, то уніфікованого визначення її науковими школами та законодавцем не сформовано, однак у

межах статті зауважимо, що сукупність наявних поглядів можна умовно поділити на три групи. Представники першої схильні розглядати це поняття як систему заходів, другої групи – як систему економічних відносин, третьої – виключно як систему прав та обов'язків [7, с. 12]. Як підкреслює І. М. Серватинська, соціальне страхування є елементом фінансової системи та складником соціально-економічної політики держави, яка базується на відносинах із перерозподілу внутрішнього валового або регіонального продукту й передбачає фінансову допомогу реципієнтам, що за певних життєвих обставин її потребують, та виплачується зі страхових фондів й врегульована нормативно-правовими актами [8, с. 43]. Варто погодитись із наведеним тлумаченням та врахувати його у подальшому аналізі.

У свою чергу, під поняттям фінансування соціального страхування у Польській Республіці розуміють доходи і витрати, фінансовані Управлінням соціального страхування (Zakład Ubezpieczeń Społecznych, ZUS; УСС) [9, с. 21]. Система соціального страхування в країні складається із соціального страхування, соціального забезпечення, медичного страхування, виплат допомоги по безробіттю й сімейних виплат [10, с. 11].

Реалізація завдань соціального забезпечення втілюється багатьма суб'єктами, до яких належать, зокрема [11]:

- Управління соціального страхування – грошова і негрошова (натуральна) допомога, що надається у рамках попередження виплат у зв'язку з інвалідністю з коштів соціального страхування;
- Каса соціального страхування фермерів – грошові виплати і негрошові послуги в межах попередження непрацездатності за рахунок коштів соціального страхування фермерів;
- Міністерство праці та соціальної політики – допомога по безробіттю, сімейні та соціальні виплати (за рахунок коштів соціальної допомоги);
- Національний фонд охорони здоров'я – негрошова допомога за рахунок засобів медичного страхування;
- відкриті пенсійні фонди – накопичення й інвестування коштів для фінансування частини нової пенсії в рамках обов'язкового другого рівня пенсійної системи;
- корпоративні пенсійні програми – нагромадження й інвестування коштів для фінансування додаткової (добровільної) частини нової пенсії в рамках третього рівня пенсійної системи.

Варто зазначити, що УСС є розпорядником Фонду соціального страхування та Фонду проміжних пенсій і, крім того, опікується коштами Фонду демографічного резерву. Окремо фінансуються допомога багатодітним сім'ям, медичні послуги й виплати по безробіттю та соціальному страхуванню фермерів [12, с. 43].

Докладніше слід розглянути діяльність Фонду соціального страхування, створеного в 1999 р. унаслідок ухвалення Закону про систему соціального страхування від 13.10.1998 № 887 [11]. Цей нормативно-правовий акт за-

кріпив його функціонал, що полягає у виконанні завдань у вказаній сфері. Доходи Фонду охоплюють:

1) внески на соціальне страхування, котрі не підлягають перерахуванню у відкриті пенсійні фонди;

2) кошти, які компенсують суми внесків, перерахованих у відкриті пенсійні фонди;

3) надходження з державного бюджету та інших організацій, призначені для виплат, чиє здійснення доручено УСС, за винятком виплат, фінансованих за рахунок окремих статей бюджету й надходжень від зарубіжних організацій;

4) проценти, нараховані на кошти, що розміщені на банківському рахунку Фонду соціального страхування;

5) дотації з державного бюджету;

6) кошти з Фонду демографічного резерву,

7) з 1 листопада 2014 р. – надходження з відкритих пенсійних фондів у зв'язку з досягненням застрахованою особою віку, на 10 років нижчого від пенсійного [13, с. 30].

У межах, передбачених бюджетним законом, Фонд може також отримувати з державного бюджету дотації і безпроцентні позики, які можуть використовуватися виключно на поповнення коштів для виплати гарантованої державою допомоги, якщо грошових надходжень на банківський рахунок Фонду та коштів резерву недостатньо для повної та своєчасної виплати. За згодою міністра, відповідального за питання державних фінансів, УСС може залучати кредити.

У складі Фонду соціального страхування виокремлені такі фонди: а) трудових пенсій; б) пенсій по непрацездатності та у зв'язку з втратою годувальника; в) допомоги на випадок хвороби, г) допомоги з нещасних випадків.

Особливе зацікавлення становить розмір необхідних внесків на соціальне страхування [14], який УСС оновлює щороку (таблиця). Зокрема, за період із січня по грудень 2017 р. величина обов'язкового мінімального пільгового місячного внеску становила:

- 1172,56 польських злотих – стандартний місячний внесок;
- 487,90 польських злотих – пільговий місячний внесок [15].

Процентні ставки внесків на пенсійне страхування у зв'язку з хворобою, а також страхування від непрацездатності та смерті годувальника – однакові для всіх застрахованих. Принципи фінансування внесків розрізняються залежно від права на страхування. Внески на пенсійне страхування (19,52 %) фінансуються застрахованим і платником внесків за рахунок власних коштів у рівних частинах по 9,76 % основи обчислення страхових внесків. Якщо застрахований є членом відкритого пенсійного фонду і в період з 1 квітня по 31 липня 2014 р. подав заяву про перерахування внесків до цього фонду, частка його внеску перераховується до УСС в обраний застрахованою особою фонд. Коли застрахований не подав такої заяви, з 1 липня 2014 р. внесок у розмірі 7,3 % буде повністю враховуватися на субрахунку в УСС [16, с. 32].

Таблиця. Розмір внесків на соціальне страхування у 2017–2020 рр.

Вид страхування	Всього внесків, %	Платник, %	Застрахована особа, %	Сума внеску, польських злотих			
				2017	2018	2019	2020
Пенсійне страхування	19,52	9,76	9,76	117,12	122,98	131,76	152,26
Страхування на випадок непрацездатності та у зв'язку з втратою годувальника	8,00	6,50	1,50	48,00	50,40	54,00	62,40
Страхування у зв'язку із хворобою	2,45		2,45	14,70	15,44	16,54	19,11
Страхування від нещасних випадків	0,40–3,60* 1,80**	0,40–3,60 1,80		10,80	11,34	11,27	13,03

* Страхові внески, диференційовані за видами діяльності, що діють з 1 квітня 2015 р. Для платників, котрим ставку внеску на страхування від нещасних випадків встановлює УСС, ставка, встановлена для їхнього виду діяльності, додатково множиться на коригувальний коефіцієнт, який становить від 0,5 до 1,5.

** Внесок для платників, які заявляють до страхування від нещасних випадків у середньому не більше дев'яти суб'єктів, застрахованих на місяць, і для платників, що не підлягають занесенню до Реєстру національної економіки (Rejestr Gospodarki Narodowe, REGON). Ставка діє з 1 квітня 2015 р.

Складено за даними Управління соціального страхування Республіки Польща (<https://www.zus.pl/>).

Внески на пенсійне страхування підлягають індексації, яка полягає у множенні на її коефіцієнт внесків на рахунку застрахованої особи. Індексації підлягає й сума внесків, врахованих на рахунку застрахованої особи на 31 січня року, за який проводиться індексація, зважаючи на проведені операції. Такий процес провадиться щорічно з 1 червня кожного року.

Внески на страхування від непрацездатності та втрати годувальника (8,0 %) фінансуються застрахованим за власний рахунок у розмірі 1,5 % основи обчислення страхових внесків, платником внесків – у розмірі 6,5 % основи. Внески на страхування від хвороби (2,45 %) фінансуються у повному обсязі самим застрахованим. Внески на страхування від нещасних випадків фінансуються в повному обсязі з коштів платника внесків.

Порівняльний аналіз доходів Фонду соціального страхування у 2016–2017 рр. засвідчує, що вони значно зросли (4539,6 млн польських злотих порівняно з 4211,8 млн у попередньому році) [17].

Заслуговує на увагу досвід Республіки Польща у сфері реформування пенсійного забезпечення. Із 1 січня 1999 р. у країні започатковано реформу пенсійного страхування, якою введено в дію дві моделі: стару систему пенсій (поширюється на осіб, народжених до 1 січня 1949 р.) і нову (стосується тих, хто народився після 31 грудня 1968 р.). За результатами реформування запроваджено три види накопичень:

- І рівень – розподільчий, який поширюється на всі пенсійні внески, що надходять до Державного фонду соціального страхування. Всі пенсіонери, котрі вийшли на пенсію до реформи, можуть розраховувати тільки на цю пенсію. Мінімальна пенсія теж виплачується лише з цього фонду;

- II рівень – накопичувальний. Частка відрахувань до пенсійного фонду з працюючих громадян надходить до Державного фонду соціального страхування, а залишок – до накопичувальних відкритих пенсійних фондів. Останні управляються польськими й іноземними фінансовими структурами, котрі спеціалізуються на інвестиційному ринку цінних паперів. Таким чином, вклади постійно зростають за рахунок успішного інвестування коштів. Громадяни Польщі самостійно обирають фонд, який має державну ліцензію. У Польщі недержавні пенсійні фонди мають таку структуру активів: 27 % – інвестиції в акції, 64 % – державні облігації [18, с. 48];

- III рівень – індивідуальний. До нього належать особисті заощадження громадян, внесені на рахунки страхових комерційних закладів [19].

Варто зауважити: 24 листопада 2017 р. польський парламент прийняв закон про внесення змін до правил і положень щодо внесків на соціальне страхування працівників та роботодавців й одночасно скасував граничний розмір доходу для сплати пенсій та внесків на інвалідність. Нові правила набрали чинності із січня 2018 р. й вплинули як на роботодавців, так і на працівників (коли річна винагорода останніх перевищує суму в 30 тис. євро). У 2017 р. і обов'язкові, й добровільні внески до пенсій та зі страхування інвалідності підлягали сплаті до річної межі валового доходу за наймом, отриманого у певний податковий рік. Наведений ліміт встановлюється щороку урядом (у 2017 р. – 127,9 тис. польських злотих валового доходу, або приблизно 30 000 тис. євро) [20].

Відповідно до нових положень працівники й роботодавці сплачують внески на соціальне страхування на загальну суму річного валового доходу за наймом, як наслідок – вартість соціального забезпечення для працівників та їх роботодавців істотно зростає. Наприклад, згідно з нормативно-правовими актами, чинними у 2017 р., працівник, котрий заробляв 100 тис. євро на рік, повинен був сплачувати внески на соціальне страхування (без урахування внеску на охорону здоров'я) на загальну суму 6 тис. євро. З 2018 р. за новими нормами внесок збільшився до 13,7 тис. євро на рік, для роботодавця витрати становили 9,5 тис. євро на 2017 р. та 20,6 тис. євро на 2018 р. З огляду на окреслені зміни в законодавстві про соціальне забезпечення польським роботодавцям рекомендовано у подальшому оцінювати фінансовий вплив зазначених трансформацій на бізнес.

Прогресивним, серед іншого, видається принцип поєднання на території республіки пенсійного забезпечення та продовження трудової діяльності [21]. В Україні це питання є предметом гострих дискусій як практиків, так і законодавців. Крім того, нещодавно у Польщі вік виходу на пенсію знизився: відтепер жінки можуть йти на пенсію у 60 років, а чоловіки – у 65 (до цього для всіх вікова пенсійна межа становила 67 років).

На підставі викладеного можна зробити такі висновки. Реформування фінансового забезпечення соціального захисту населення є пріоритетним напрямом державної політики багатьох демократичних країн світу з огляду на європейські принципи побудови соціуму. Необхідність такого реформу-

вання зумовлено низкою об'єктивних факторів: економічних, демографічних, міжнародних, правових, соціально-політичних та ін. Критеріями досягнення його належних результатів є: поліпшення добробуту населення, якості й доступності соціальних послуг, розвиток людського капіталу, дотримання принципів соціальної справедливості та захищеності.

Окреслена проблема нині актуалізується, у т. ч. у Республіці Польща, досвід якої демонструє, що процес планування соціальної реформи, підготовка її проведення та роз'яснення особливостей мають бути виваженими та системними, оскільки складність і незрозумілість новоствореної системи для пересічних громадян можуть стати найбільшою перешкодою на шляху досягнення її ефективності.

За результатами проведеного аналізу вбачається за доцільне під час якісного оновлення вітчизняної системи фінансового забезпечення соціального страхування враховувати апробовану Республікою Польща модель внутрішньодержавних трансформацій, зважаючи на національні реалії. Крім того, провідним вектором сучасного періоду соціально-економічних трансформацій в Україні постає ґрунтовне реформування пенсійної системи, яке стане запорукою забезпечення концепту сталого розвитку, подолання наслідків кризових явищ, підвищення рівня соціального забезпечення осіб пенсійного віку й виконання умов для повноправного членства у Європейському Союзі. Запровадження пенсійної системи на кшталт польської здатне забезпечити трирівневий розподіл навантаження та диференціацію ризиків.

Список використаних джерел

1. *Канцур І.* Фіскальний механізм: сутність, інструменти та принципи його дії. *Світ фінансів*. 2015. Вип. 4. С. 117–129.
2. *Манцуров Д. Г.* Статистичне забезпечення державної антикризової економічної політики : дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2014. 207 с.
3. *Конопліна Ю. С.* Система соціального страхування в контексті сучасних економічних і демографічних тенденцій : монографія. Суми : Університетська книга, 2011. 100 с.
4. Polska polityka integracyjna po przystąpieniu do Unii Europejskiej / pod red. J. Fiszer. Warszawa : Instytut Studiów Politycznych PAN, 2006. 336 s.
5. *Мищук О. В.* Фінансове забезпечення економічного зростання: теоретичний аспект. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2011. № 2. С. 9–12.
6. *Walczak D.* Uwarunkowania funkcjonowania systemu zabezpieczenia społecznego rolników w Polsce. Toruń : TNOiK, 2011. P. 20–41.
7. *Кириленко О., Тулай О.* Соціальне страхування як інститут сталого людського розвитку. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2015. Вип. 11, т. 2. С. 10–17.
8. *Серватинська І. М.* Фінансове забезпечення функціонування державних фондів соціального страхування: дис. ... канд. екон. наук. Черкаси, 2016. 207 с.
9. Социальное страхование в Польше: сведения, факты / ZUS. Варшава, 2010. 77 с.
10. Социальное обеспечение в Польше / ZUS. Варшава, 2017. 144 с.
11. Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych : Act No. 887 of 13 October 1998. URL: http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=52428.

12. Kowalczyk-Rólczyńska P., Pisarewicz P. Unit-linked life insurance in view of the new Act on insurance and reinsurance activities. *Insurance Review*. 2015. Nr. 4. P. 39–51.
13. Social Security in Poland. 2017 / ed. by A. Pątek. Warsaw : ZUS, 2017. 134 p. URL: http://lang.zus.pl/documents/493369/574088/Social_security_in_Poland.pdf/8e1a8cad-f6ad-467a-8e81-1fedd2692082.
14. ZUS contributions paid / Business.Gov.pl. URL: <https://www.biznes.gov.pl/en/przedsiębiorcy/biznes-w-polsce/ubezpieczam-sie/platnik-skladek-do-zus>.
15. Zakład Ubezpieczeń Społecznych. URL: <http://www.zus.pl/>.
16. Сипорска А. Социальное обеспечение в Польше. Варшава : ZUS, 2015. 154 с.
17. Plan finansowy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rok 2018 / ZUS. Warszawa, 2017. 24 s. URL: <http://bip.zus.pl/documents/493361/494158/plan+finansowy+ZUS+na+2018.pdf/11504f6e-4677-438f-946b-2b42e7ee4554>.
18. Самборский М. Как люди работают с пенсионными активами. *Финансовые услуги*. 2005. № 2. С. 48–50.
19. Kowalczyk-Rólczyńska P., Grishchenko N., Borda M. Pension reforms in Poland and Russia: mid-term experiences from the participants' perspective. *Journal of Insurance, Financial Markets and Consumer Protection*. 2017. No. 25. P. 48–63. URL: https://rf.gov.pl/ru/wp-content/uploads/2017/10/JoIN25_3.pdf.
20. Poland's new rules on social security obligations remove annual earnings cap for calculating pension and disability insurance / EY Global. 2017. November. URL: <https://www.ey.com/gl/en/services/people-advisory-services/hc-alert--polands-new-rules-on-social-security-obligations-remove-annual-earnings-cap-for-calculating-pension-and-disability-insurance>.
21. Your social security rights in Poland / European Commission. 2013. URL: http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Poland_en.pdf.
22. Informacja o wysokości składek na ubezpieczenia społeczne / ZUS. 2019. 20 grudnia. URL: https://www.zus.pl/o-zus/komunikaty/-/publisher/komunikat/1/informacja-o-wysokosci-skladek-na-ubezpieczenia-spoleczne-w-2020-r_/2470897.

References

1. Kantsur, I. (2015). Fiscal mechanisms: the essence, tools and principles of its actions. *World of Finance*, 4, 117–129 [in Ukrainian].
2. Mantsurov, D. G. (2014). *Statistical support of the state anti-crisis economic policy* (PhD Thesis). Kyiv [in Ukrainian].
3. Konoplina, Yu. S. (2011). *The system of social insurance in the context of modern economic and demographic trends*. Sumy: University book [in Ukrainian].
4. Fiszer, J. (Ed.). (2006). *Polska polityka integracyjna po przystąpieniu do Unii Europejskiej*. Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN.
5. Mishchuk, O. V. (2011). Financial support of economic growth: theoretical aspect. *Scientific Bulletin: Finance, Banking, Investment*, 2, 9–12 [in Ukrainian].
6. Walczak, D. (2011). *Uwarunkowania funkcjonowania systemu zabezpieczenia społecznego rolników w Polsce*, 20–41. Toruń: TNOiK.
7. Kyrylemko, O., & Tulay, O. (2015). Social insurance as an institution of sustainable human development. *The Actual Problems of Regional Economy Development*, 11 (2), 10–17 [in Ukrainian].
8. Servatinska, I. M. (2016). *Financial support for the functioning of state social insurance funds* (PhD Thesis). Cherkasy [in Ukrainian].
9. ZUS. (2010). *Social insurance in Poland: information, facts*. Warsaw [in Russian].
10. ZUS. (2017). *Social security in Poland*. Warsaw [in Russian].

11. Parliament of Poland. (1998). *On the Social Insurance System* (Act No. 887, October 13). Retrieved from http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=52428.
12. Kowalczyk-Rólczyńska, P., & Pisarewicz, P. (2015). Unit-linked life insurance in view of the new Act on insurance and reinsurance activities. *Insurance Review*, 4, 39–51.
13. Pątek, A. (Ed.). (2017). *Social Security in Poland*. 2017 Warsaw: ZUS. Retrieved from http://lang.zus.pl/documents/493369/574088/Social_security_in_Poland.pdf/8e1a8cad-f6ad-467a-8e81-1fedd2692082.
14. Business.Gov.pl. (n. d.). *ZUS contributions paid*. Retrieved from <https://www.biznes.gov.pl/en/przedsiębiorcy/biznes-w-polsce/ubezpieczam-sie/platnik-skladek-do-zus>.
15. Zakład Ubezpieczeń Społecznych. (n. d.). Retrieved from <http://www.zus.pl/>.
16. Siporska, A. (2015). *Social security in Poland*. Warsaw: ZUS [in Russian].
17. ZUS. (2017). *Plan finansowy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rok 2018*. Retrieved from <http://bip.zus.pl/documents/493361/494158/plan+finansowy+ZUS+na+2018.pdf/11504f6e-4677-438f-946b-2b42e7ee4554>.
18. Samborskiy, M. (2005). How people work with pension assets. *Financial services*, 2, 48–50 [in Russian].
19. Kowalczyk-Rólczyńska, P., Grishchenko, N., & Borda, M. (2017). Pension reforms in Poland and Russia: mid-term experiences from the participants' perspective. *Journal of Insurance, Financial Markets and Consumer Protection*, 25, 48–63. Retrieved from https://rf.gov.pl/ru/wp-content/uploads/2017/10/JoIN25_3.pdf.
20. EY Global. (2017, November). *Poland's new rules on social security obligations remove annual earnings cap for calculating pension and disability insurance*. Retrieved from <https://www.ey.com/gl/en/services/people-advisory-services/hc-alert--polands-new-rules-on-social-security-obligations-remove-annual-earnings-cap-for-calculating-pension-and-disability-insurance>.
21. European Commission. (2013). *Your social security rights in Poland*. Retrieved from http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Poland_en.pdf.
22. ZUS. (2019, December 20). *Informacja o wysokości składek na ubezpieczenia społeczne*. Retrieved from https://www.zus.pl/o-zus/komunikaty/-/publisher/komunikat/1/informacja-o-wysokosci-skladek-na-ubezpieczenia-spoleczne-w-2020-r_/2470897.